

Nada M a j a n o v i ć

ISKUSTVA I PROGRAM SURADNJE ETNOGRAFSKOG MUZEJA
I ŠKOLA U ŠIRENJU LIKOVNE KULTURE

Etnografski je muzej danas postavljen na didaktički suvremenoj osnovi. Njegovo otvaranje prema javnosti znači pravilan pristup i želju da otvori svoja vrata radnicima, centrima, vojnicima, građanstvu i školama svih vrsta. Uz sakupljački i stručan znanstveno-neučni rad, te istraživački rad, koji je obavezan dio muzejske djelatnosti, bavi se i pedagoško-didaktičko-propagandnim radom. To iziskuje mnogo napora radi malog broja stručnjaka kustosa, ali je to jedini put da muzej, kao čuvar naše kulturne baštine bude i učitelj o njoj samoj.

Muzejska pedagogija - nova grana pedagogije bez koje moderan muzej ne može djelovati, na početku je svog života, kao mnogi kažu - u pelenama, pa se ulaže mnogo napora da ona dobije svoje pravo mjesto i značaj koji joj pripada. Muzeji u svijetu, a i kod nas, priležu svojim traženjima, rednim iskustvima, nalaženjima, ona zrna od kojih će nastati niska - muzejska pedagogija.

Muzej je u okviru toga djelovanja uveo niz novosti - pokusa, sam pronalazeći svoj put - se više ili manje uspjeha. Jedan od takvih pokusa su "CIKLUSNA PREDAVANJA" o vanevropskim zemljama, za škole II stupnja, gdje se učenici na vrlo lak i prihvatljiv način uz dijapozitive i filmove upoznaju sa nekađšnjom i današnjom kulturom naroda zemalje Azije, Afrike, Australije i Amerike. Zapravo učenici objedinjavaju nastavu geografije, povijesti i povijest-umjetnosti. Na taj način oni provjeravaju, ali i nadopunjuju svoje znanje. Da su takva predavanja pun uspjeh govori i podatak da ih je u toku 6 mjeseci posjetilo 900 učenika. Pa ipek ta predavanja imaju pun značaj tek onda, kad učenici upoznaju kulturu svog naroda, a to je kako i sami znamo zadetak naših škole za osnovno obrezovanje u kojima kroz nastavu i odgoj dajemo temelj budućim građanima i građankama, sudionicima u privrednom i kulturnom životu naše socijalističke zajednice.

Citiram:¹ da se u njima (učenicima) razvija ljubav prema spomenicima kulture u zavičaju, nacionalne kulture i kulture ostalih naroda, ljubav prema djelima likovne umjetnosti svojega naroda i umjetnosti drugih naroda. Da, to je jedan od zadataka nastave likovnog odgoja, ali i zadatak Etnografskog muzeja. Antun Radić poznati hrvatski etnolog rekao je da je kultura sve ono što je čovjek sam učinio da svoj život olakša i uljepša. Gdje se može više doživjeti ta kultura, ta prošlost nego ovdje.

1. Dr Iven Furlan
"Naša osnovna škola"

Od kompleta narodnih nošnji - grupiranih po regijama panonsko-dinarsko-jadranskog područja koji fasciniraju svojom raznolikošću, finoćom izrade, osjećajem za sklad boje, likovnom ljepotom oblika i ornamentata, bogatstvom ukrasa i elegancijom nošenja. Svake nošnje za sebe nosi i odlike svog kraja, njegovih duhovnih običaja - njegove tradicijske prošlosti i povijesti. Predmeti upotrebljavani u narodnom gospodarstvu, divni u svojoj jednostavnosti izrade i ornamentiranja prikledni su za crtanje, slikanje, plastično oblikovanje i estetsko doživljavanje.

Radi istog zadatka škole i muzeja prišlo se pred godinu dana organiziranoj nastavi likovnog odgoja u muzeju, gdje je muzej bio domaćin nastavnicima i učenicima. Na samom početku suradnje iskrslo je niz problema koji su uspješno riješeni. Muzej je nabavio stolice, organizirao dio kutka u kojem učenicima mogu odložiti svoje keputiće, dao je besplatan ulaz, naplativši dinar po učeniku samo za dio režijskih troškova (čišćenje dvorane, svjetlo), a omogućeno je da nastavnik nesmetano i mirno može održati sat likovnog odgoja. Prije samog sata ako to nastavnik želi, dežurni kustos održi kratko uvodno predavanje o eksponatima koje će učenici crtati.

Kako sam mnogo radila baš na toj grani aktivnosti muzeja iznijet ću neka zapažanja.

Mnogi učenici doševši u muzej prvi puta bili su zaplašeni, pretihi, bojali su se pitati - za njih je to bilo nešto strano, njima nimelo blisko. Danas su oni naši prijatelji, dolaze u muzej kao u svoju kuću, sami nose stolice, vraćaju ih na određeno mjesto i što je najvažnije pitaju sve što im nije jasno. Takav učenik kad odraste biti će zacijelo - i ostati posjetilac ne samo našeg nego i svih ostalih muzeja. U dogovoru sa nastavnicima svake godine u mjesecu svibnju održati će se izložba učeničkih radova nastalih u muzeju. Radovi koje sam već primila zadivljuju. Možda nije na odmet da napomenem i to da je uspostavljena veza sa školskom televizijom, koja je snimila emisiju za nastavu likovnog odgoja u muzeju. Iskusni režiser, koji odlično poznaje likovnu umjetnost bio je fasciniran dječjim radovima, pa ih je ukomponirao u samu emisiju. To što ohrabruje u našem radu je da je akcija koja je počela pred godinu dana, danas već ozbiljne suradnje sa nastavnicima i učenicima, pa ne mogu da im ovom prilikom ne odam zahvalnost za njihov trud i doista veliki entuzijazam. To su nastavnici škola koje dolaze organizirano:

"Ivan Gundulić"

"Spec. škole za reh.djece - Prekrižje"

"Rade Končar"

"Ivan Filipović"

"Većeslav Holjevac"

i drugih škola, koje u muzej dođu na sat dva. Nadam se da će nam se uskoro pridružiti i ostale škole.

Da bi što više približio našu tradicijsku materijalnu kulturu učenicima, muzej je uveo novi vid suradnje sa školama - postavljenjem male "TEMATSKJE IZLOŽBE" u školi svakako onoj koja je najudaljenija od centra u kojem su gotovo svi muzeji. Prva izložba postavljena je u osnovnoj školi "Pavao Lončarić" pod nazivom "Čuvajmo tradiciju naših žena". Izložba je zamišljena kao sastavni dio nastave likovnog odgoja, domaćinstva, slobodnih aktivnosti i foto-sekcije. Cilj joj je da upozna učenike sa dijelom stvaralaštva žene-proizvodnjom platna, od obrade sirovine, preko tkanja, do izrade gotovog proizvoda-odjevnog predmeta, šivenja i ukrašavanja. Svaki predmetni nastavnik trebao je na specifičan način ukomponirati izložbu u svoj predmet. To je i učinjeno tako da nastavnica likovnog odgoja nastavu održava pred samom izložbom, a rezultat tega rada su crteži koji su na papir prenijeli svu ljepotu i bogatstvo narodnog ornamentiranja na tkanini i drvu, koji će biti izloženi na muzejskoj izložbi u mjesecu svibnju.

Nastavnica domaćinstva uz strojno dobivanje tkanina protumačila je i staru tehniku tkanja na tkalačkom stenu i upozнала ih sa svim vrstama pomagala za obradu sirovine, pa i samog tkanje na tkalačkom stenu. Upoznala ih je sa tehnikom narodnog veza, te su uzorci veza poslužili kao predlošci za rad. Vezovi što su izradile učenice (za čudo i neki učenici) dokazuju da je takav način rada pravilan i da se time produžuje život narodnog veza i postaje dio svakidašnjice.

Povijesna grupa koja je bila domaćin izložbe organizirala je da izložbu posjete razredi koji nisu obuhvaćeni satovima domaćinstva i likovnog odgoja i provela je anketu među učenicima. Na taj način učenici su sami dali odgovor da li ih je izložba zadovoljila, žele li još takovih izložbi i što žele vidjeti.

Foto - sekcija snimila je izložbu, razvila filmove i načinila foto - dokumentaciju za školu i muzej. Rezultat je bio više nego dobar, a dokaz su likovni redovi učenika, vezovi učenika, zadovoljstvo nastavnika, dvije emisije na radio - Zagrebu, gdje se pozdravlja takova suradnja i snimanje izložbe za TV - dnevnik i Kulturnu kroniku. "Male tematske izložbe" putuje dalje u školu "Gornje Vrapće" O.Š. "Josip Račić", O.Š. "Rade Končar", O.Š. "Milen Špelj", - sa različitim temama, ali uvijek dostupna nastavi likovnog odgoja i ostalih predmeta.

Treći vid suradnje Etnografskog muzeja i škole su tzv. "Kombinirane izložbe". Učenici sami sakupljaju narodno rukotvorstvo, a svakako da je inicijator za to škole zapravo nastavnik likovnog odgoja. Tu se obično nađe dosta keramičkih predmeta, proizvode od oblikovanog drva, pomagala u gospodarstvu itd., te upotrebnii materijal od čega najčešće ručnici. Kod postavljanja izložbe ovakve vrste muzej je onaj koji će izložbu dopuniti svojim muzejskim eksponatima, kako bi se dobila jedna kontinuirana cjelina.

Drugi primjer je izložba kakova je u pripremi u Srednjoj milicijskoj školi gdje će biti izložba "Oružje", pa će Arheološki muzej izložiti dio starog iskopenog oružja, Etnografski muzej oružje nošeno nekada u narodu kao sastavni dio nošenja, a sama škola - moderno oružje današnjice.

Neki nastavnici su u svojim školama uz pomoć učenika sakupili toliko predmeta narodnog rukotvorstva, da mogu organizirati vlastitu izložbu. Kod izložbe ovekove vrste dužnost je muzeja da bude konzulnat da pomogne nastavniku u sređivanju predmeta koji često mogu prerasti u male zbirke. Iako o tome postoje različite mišljenja kod stručnjaka etnologa, da li osnivati takove zbirke ili ne, smetram da je to moguće, korisno i da bi takovo sakupljanje trebalo podržati. Ime nekoliko razloga za to, a to su, da će učenici vezani uz svog nastavnika osjećajem privrženosti i dužnosti, sakupljati sve ono što leži zabačeno u domaćinstvu njihovih roditelja, djedova i beka, susjeda, te da će to uspjeti dobiti ili otkupiti za mala novčana sredstva, a tako i spasiti od sigurnog propadanja. Važno je da se u tu akciju uključi muzej, koji će onda evidentirati zbirku tj. pomoći nastavniku oko vođenja evidencije, foto-dokumentacije a i konzultacije oko izložbe i katalogiziranja tih predmeta. Ta suradnja ima i drugu pozitivnu stranu (kao što je to primjer škole "25. maj" koja se muzejom surađuje) a to je da učenici na satu likovnog odgoje crtaju i modeliraju po vlastitim predmetima, za koje se oni brinu, uređuju ih i paze. Muzej sa svoje strane može pomoći školi da se predmeti stručno zaštite, da ih se grupira prema namjeni, prema lokalitetu ili prema vrsti materijala.

I na kraju smetram da se sistematskim radom sa strane Republičkog zavoda za osnovno obrazovanje, Gradske zajednice za odgoj i obrazovanje, našeg Muzeja, kao i ostalih muzeja, te nastavnika likovnog odgoje osnovnih škola, može učiniti mnogo u širenju ne samo likovne kulture, nego kulture naših naroda uopće.